

LEJLET IT-TIEĠ

Sketch ta' G. CASSAR PULLICINO

Pawlu kien ferhan! L-ghada kellu jiżżewwieg! Għall-ewwel ma setax jifhem għaliex kien qed iħoss ruħu hekk ferhan, jew għaliex dak il-jum ma kienx bħall-jiem l-oħra li għaddew qablu. Fid-dar kollox sieket, u Toni, qarib Pawlu, kien għad fadallu biex jiġi, għax baqa' sagħtejn u fuqhom għall-*Ave Marija*. Kull filgħaxija Pawlu kien joqgħod jistennieh jasal u ma kienx jiċċaqłaq minn fejn ikun qabel ma jisma' l-lukkett jint-refa' u l-bieb iżaqzaq.

Imma l-lejla Pawlu ma kienx sa joqgħod jistenna. Il-lejla Pawlu kellu x'jagħmel u għalhekk kien rafa' mix-xogħol f'nofs inhar. Kellu jhejji d-dar għall-ghada: kellu jfarfar u jiknes kullimkien, u jaħsel daqsxejn l-art; kellu jagħlef u jisqi l-bhejjem biex l-ghada jsib kollox lest – għax ma riedx jaħdem f'jum it-tieg ukoll. U għalhekk Pawlu naddaf u kines u għalef – imbagħad haħses haħsara madwaru! L-egħlieqi kienu sbieħ, bil-qamħ għoli isfar daqs id-deheb, imewweg quddiemu maż-żiffa helwa ta' wara nofs inhar. U fost dawk l-egħlieqi kollha kien hemm tiegħu ukoll, dawk is-sitt imien raba' li kien haħlielu missieru, u li kienu ta' missier missieru qablu. Dak ir-raba' kien jaħdmu hu: kien iqalleb l-art, jagħzaqha, idemmilha, jaħratha u jiżragħha – l-għaraq kien iqattar minn fuq għbinu meta jkun miexi wara l-moħriet, miġbud mill-bagħal jonfoħ. L-għaraq kien iqattar, jaħraq daqs in-nar, u jithallat mal-ħamrija u jsir haġa waħda magħha. Imbagħad wara kien jasal il-ħsad, u l-art kienet troddlu l-egħlej-jel tagħha kotrana, dik l-art li kienet l-istess għajxien u haġja tiegħu... Pawlu tbiżżem xhin ra l-frott tal-għaraq tiegħu jmewweg quddiemu, u bejnu u bejn ruħu qal: 'Minn għada 'l quddiem dawn l-egħlieqi ma jibqgħux iktar tiegħi biss, imma jsiru tagħna – tiegħi u tal-mara, tal-mara li sa tkun is-sieħba tiegħi għal għomri'...

Pawlu qagħad jistrieħ ftit fuq kaxxa tal-injam, jaħseb... L-ghada fil-ghodu jtejjgħu, kellu jquaddsilhom Dun Lawrenz, jiġi xi haġa fil-bogħod minn Lonza, il-mara li sa jieħu. Il-quddiesa tibda fis-sebgha, u wara l-ħaddara jmorru għand missieħha, u ssir l-ikla tar-tieg. U kellu jkun hemm l-għannejja u d-daqqaqa tar-raħal, u kienu hasbu għal xi erba' tramugħani nbid safi li kien intgħasar is-sajf ta' qabel. Imbagħad wara jgħibha toq-ghod miegħu għal kollox id-dar, li hu għadu kif bajjad u naddaf u hasel, u fejn kien twieled u trabba' Pawlu stess...

Pawlu qam biex isaħħan ftit kafè fuq in-nar... Din kienet l-aħħar darba li sa jagħmel dan. Għada tiġi l-mara, u huwa ma jkollux għalfejn jiknes u jfarfar, għax biżżejjed għandu x'jagħmel biex jieħu haħsieb ix-xogħol

tal-ghalqa. U hwejjgu tibda tiehu hsieb taħsilhom Lonza... U lanqas ma jiekol xott iktar bħal ma kien ilu jiekol mindu mietet ommu xi sentejn qabel. Imma filghaxijiet jibda jsib xi ftit tisjir shun biex jirfdu u jiih sahħa iktar ghax-xogħol iebes tar-raba', u filghodu tibda tlestilu belgha shuna Lonza qabel jitlaq ghax-xogħol...

U meta jikbru, huwa u martu, ikun hemm it-tfal, biex inaddfu u jnaqqsu mit-toqol tax-xogħol tagħhom — it-tfal li għad jitwiieldu, — u mbagħad jikbru u jkollhom huma wkoll l-ulied li bħalu jieħdu l-ghajxien tagħhom minn qiegh l-art, minn gol-ħamrija għammelija li qisha omm kulhadd! Pawlu waqaf u dar dawra mejt. Il-hsieb ta' wliedu jilaghbu u jigru go daru laqu, ghax huwa huwu žghar qatt ma kellu; u gieb quddiem ghajnejh it-tfal jigru, jaqbzu, jilaghbu u jghajtu gol-kamra t'isfel u gol-ghorfa ta' fuq...

Imma issa Pawlu qam u mar biex jaħsel wiċċu. U nduna li kien hemm raġel, b'xuxtu mħabbla u mqanfda u bil-lehja twila u sewda, iħares lejħ mill-wiċċ tal-ilma — u dak ir-raġel kien huwa stess! Mas-siegha u l-ħin qata' li jmur jitqarwež u jqaxxar il-lehja għand il-parrukkier tar-raħal l-iktar qrib. Kien ilu žmien ma jagħmilha dil-bicca xogħol, ghax dan kollu flus fil-ħala: il-lehja malajr tinbet u x-xagħar jikber malajr wisq, u tista' toqghod magħhom. Imma llum mhux se joqghod iqis kemm joñfoq. Din darba biss! Illum lejlet it-tieg! U t-tieg darba jigi!

Issa Pawlu mar fetah senduq, li kien ta' missieru, u ta' missier mis-sieru qablu, u minnu hareg glekk u sidrija tan-newl, maħdumin b'erba' mkiekek, qmis bajda rrigata bl-iswed — u libishom, ghax ried jara kif sa jkun bihom l-ghada. U xedd il-qorq il-ğdid ukoll, li kien xtara minn Fuq il-Monti, il-Belt, u žan žan xi xahar qabel, għall-festa, u mexa ftit mal-kamra biex ikompli jertu xi ftit, u dawwar it-terħa tal-ħarir ma' qaddu, qieghed il-berritta, bil-gummienna fin-nofs u b'żewg žagarelliet imdendla wara fuq rasu, u xammar il-pulzieri tal-qmis sa minkbu. Imbagħad Pawlu ħares lejħ innifsu fil-mera... Ftit kien iħabbel rasu jħares fil-mera, bejn ghax ma kellux wisq għalfejn, u bejn ghax minn ckejken kien jisma' 'l ommu tghid li mhux sewwa tħares wisq lejħ il-mera, ghax tista' tara' 'l ta' barra minn hawn iħares lejħ... Imma llum Pawlu ħares, u tbišem, ghax ra li kien liebes tajjeb. Wara kollox, ma riedx għal gieħ wiċċu li f'jum it-tieg Lonza taralu hwejjgu koroh, jew imraqqa' u mtebba' bil-gharaq u bil-ħamrija. Halli wara taħsillu, traqqalu u g'ğannatlu triehi u qliezet u sdieri — imma mhux dak inhar tat-tieg!...

Pawlu reġa qagħad bil-qieghda. U hsiebu issa waqa' fuq Lonza; il-mara li sa jiz żewweg. Il missierha kien ilu jafu: kien bidwi bħalu, imma kellu xi sold ġmielu ghax meta darba l-uċuħ tal-patata mtessu bl-irtuba u tghar-rqu, tiegħu baqgħet shiħa u billi kien suq tajjeb kien bieghha bil-ğholi u

qala' kemxa flus sewwa. Lil Lonza kien raha darba hija u hierga mill-knisja. Kien urihielu Toni, qaribu, li mill-mewt t'ommu 'l hawn kien baqa' jmur jorqod mieghu biex iwennsu, u ma' Toni kien baghat johtobha wara li raha xi darbtejn oħra. Għax Lonza kienet laqtitu. Kienet laqtitu mhux għax kien fiha xi gmiel żejjed, imma xi haġa oħra li Pawlu ma setgħax ifisser x'inh. Kienet samra; u mibruma u godlija; u għajnejha leg ġi kienu jpattu għal xufftejha, li kienu farka ħoxnin żejjed. Imma Pawlu kemm idum ighix wahdu? Kemm idum jagħmel kollox hu: jaħdem u jagħzaq fil-għalqa, jieħu ħsieb id-dar, u l-bhejjem u hwejjġu, u jkeċner ukoll? Le, le! Dik ma kenitx ħajja tiegħu! Pawlu kellu bżonn ta' sieħba biex tghinu u ttaffilu daqsxejn it-toqol tal-ħajja. U billi ma kenitx petita wisq? Imma b'saħħitha kienet, u tiflaħ taħdem mieghu fil-għalqa, u ma kenitx marradija, u tiekol kollox għax mhix imrobbija fil-hejm u l-fsied... Huwa tifla moħħa fi gmielha sa tieħu bidwi ikrah bħalu, jew sa tagħmel dak ix-xo-ghol? Dik tkun ħsiebha biss fl-ilbies sabiħ, u ma traqqalux jew issewwilu hwejjġu meta jitqattgħu, bħal ma taf tagħmel Lonza, li kienet tal-gabra, u għandha l-pont tal-ħjata wkoll! Le! Lonza kienet tghodd għal mieghu - u l-ghada 'k il-Bambin irid, Lonza tkun tiegħu. Iġri jaasal għada!

Pawlu kien ferħan!